מאי לאו אבהמה, לא, אעובר, דיקא נמי דקתני "קונסין אותו עד עשרה בדמיו" שמע מינה. מסייעא (ליה) לריש לקיש *דאמר ריש לקיש "המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסין אותו א] עד עשרה בדמיה", דוקא או לאו דוקא? תא שמע *דאמר רבי יהושע בן לוי "המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסין אותו עד מאה בדמיו" שאני עבד דכל יומא ויומא מפקע ליה ממצות. ואיכא דאמרי אמר ריש לקיש ב] המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסין אותו עד מאה בדמיה. תנן והנותן לו בקבלה אף על פי שאינו רשאי קונסין אותו עד עשרה (א) בדמיו. מכירה פסקה מיניה, קבלנות לא פסקה מיניה. דוקא או לאו דוקא? תא שמע דאמר ר' יהושע בן לוי המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסין אותו עד עשרה בדמיו, שאני עבד דלא הדר ליה, בהמה מאי טעמא משום דקא הדרא ליה, ניקנסיה טפי חד, אלא עבד מילתא דלא שכיחא היא וכל *מילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן: וחכמים אומרים כל זמן שיד העובד כוכבים כו': אמר רבי (ג) יהושע ושניהם מקרא אחד דרשו °"כל בכור": ג] רבנן סברי "בכור"=מקצת בכור משמע, כתב רחמנא "כל" עד דאיכא כוליה, ורבי יהודה סבר "בכור"=כוליה בכור משמע, כתב רחמנא "כל" דאפילו כל דהוא. איבעית אימא דכולי עלמא "בכור"=רובא משמע, מר סבר "כל" משמע למלויי אתא ומר סבר לגרועי אתא. וכמה תהא שותפות של עובד כוכבים ותהא פטורה מן הבכורה? אמר רב הונא אפילו אזנו, מתקיף לה רב נחמן ולימא ליה שקיל אזנך וזיל, איתמר רב חסדא אמר דבר שעושה אותו נבלה ורבא אמר דבר שעושה אותו טריפה, במאי קמיפלגי בטריפה חיה: למאן דאמר דבר שעושה אותו טריפה קסבר *טריפה אינה חיה, ולמאן דאמר דבר שעושה אותו נבלה אבל טריפה חיה, אמרוה רבנן קמיה דרב פפא הא דרב הונא ורב חסדא ורבא לא פליגי הא בו הא באמו. אמר להו רב פפא מאי שנא בו דבעינן "כל בכור" וליכא, אמו נמי בעינן °"כל מקנך תזכר" וליכא, אלא לא שנא. מתקיף לה מר בר רב אשי מאי שנא מנפלים דאף על גב דלאו בני חיותא נינהו קדשי ד] דאמר מר °"פטר שגר בהמה"=שגר בבהמה? התם כיון דלא עריבו בהו חולין קרינא בהו "בבהמה כל בכור", הבא כיון דעריבו בהו חולין לא קרינא בהו "כל בכור"; *ר' אלעזר לא על לבי מדרשא, אשכחיה לרבי אסי א"ל מאי אמור רבנן בי מדרשא? א"ל הכי

מסורת הש"ס

תורה אור

רש"י

מאי לאו אבהמה · קאי הא דקתני קונסין אותו דקנסינן ליה לפדות הבהמה אלמא מכר את הבהמה לעובריה דקבלה=אינה אלא לעוברין קונסין ליה בין לרבי יהודה בין לרבנן דרבנן לא פליגי עליה דר' יהודה אלא לענין בכורה: לא אעובר · קנסינן ליה שמכר היה במעיה ומכרו לגמרי. אבל עוברין שעתידה להתעבר לא איכפת לן: דיקא נמי · דאעובר קאי מדקתני נותן כל דמיו לכהן ואי אבהמה כהן מאי עבידתיה: מסייע ליה · האי דקתני קונסין: או לאו דוקא · דלא קנסינן ליה כולי האי אי נמי טפי מהכי קנסינן ליה אם אין העובד כוכבים מתרצה בכך: ת"ש · מדגבי עבד תני מאה והכא עשרה שמע מינה דוקא קאמר דאי לאו דוקא ליתני תרוייהו מאה או תרוייהו עשרה: לעולם בהמה לאו דוקא דלא קנסינן ליה כולי האי אבל גבי עבד משום דכל יומא ויומא כו': דוקא · מאה או *לאו דוקא בלישנא בתרא גרסי' בעבד עד עשרה בדמיו אלמא מאה דבהמה לאו דוקא דהא עבד דמפקע ליה ממצותין ולא קנסינן אלא עשרה: שאני עבד · להכי לא קנסינן ליה טפי משום דכי פריק ליה לא הדר ליה למריה דקיי"ל במסכת גיטין (דף מג:) המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות: וקפריך בהמה מ"ט קנסינן ליה טפי משום דהדרא ליה: ה"ג אין [א] הכי (א"כ) ליקנסיה טפי חד · כדי שיעור דמיה ליקנסיה יותר מעשרה דהא במאי דהדרא ליה אינו נשכר אלא כדי דמיה וקנסא לא הוי אלא י' הלכך ליתני י"א בדמיה ותו לא: כל בכור · בישראל רבנן סברי אי הוה כתיב בכור בישראל הוה משמע אפילו מקצת בכור דישראל הוי חייב בבכורה: למלויי אתא · עד דליהוי כוליה דישראל: לגרועי · דכל משמע כל דהו כמו "לשפחתך אין כל בבית" (מלכים ב ד): אפי' אזנו · אפי' אין שותפות לעובד כוכבים אלא באוזן הבכור אינו קדוש: ולימא ליה · כהן לעובד כוכבים: שקיל אזנך וזיל: דאי נמי הוי בכור בעל מום ניתן לכהן: נבילה · כגון שיש חלק לעובד כוכבים בוושט או בגרגרת שלו הואיל וחיותא בידיה דעובד כוכבים חשיב כמאן דהוי כוליה דעובד כוכבים: טריפה · כגון מן הארכובה ולמעלה: במאי קמיפלגי · רב חסדא ורבא: רבא סבר טריפה אינה חיה · הלכך כמאן דהוי כוליה דעובד כוכבים דמי: ורב חסדא סבר טריפה חיה · הלכך לא חשיב (ג) אלא דבר שעושה אותה נבילה: לא פליגי · רב חסדא ורבא עליה דרב הונא אבל רב חסדא ורבא פליגי: (ד) [הא בו:] אם יש חלק לעובד כוכבים בבכור עצמו אפי' באוזנו אינו קדוש: באמו · או נבלות או טריפות: כל מקנך תזכר · אם כל המקנה שלך תזכר אם יהא שלך זכר תקדישנו כדמתרגמינן דיכרין תקדיש: מתקיף לה · אכולהו: שגר בהמה שגר בבהמה · שגר במעי בהמה שעדיין לא הגיע זמנו לצאת ל"א שגר בהמה מה שבהמה משגרת ומשכלת אלמא אע"ג דלאו בני חיותא נינהו קדשי הכא נמי אי נמי הוה ליה לעובד כוכבים ביה דבר שעושה אותו נבילה ליקדוש חלק הישראל אע"ג דלאו בר חיותא הוא: *אפי' מום קל · ואפי' אין לעובד כוכבים שותפות אלא באזנה שאם היה נוטל חלקו אינה לא נבלה ולא טריפה אלא מום קל בעלמא, פטורה מן הבכורה:

*) שייך לע"ב

תוספות

ורבי יהודה סבר כוליה בכור משמע · תימה פ' כסוי הדם (חולין דף פז: ושם) אמר איפכא רבי יהודה אומר דמו מקצת דמו ורבנן סברי כל דמו ופר"ת ההיא משום דדם כולו דם משמע כתב רחמנא דמו מקצת דמו כדאמר הכא כתב כל דאפי' כל דהו וקשה דהתם דריש ר"י דמו לחלק ועוד לפי מה שפסק ר"ת כר' יהודה כדפרישית פ"ק דגיטין (דף ז: ושם ד"ה אמר) קשה הלכתא אהלכתא דאין הלכה כר' יהודה דהכא כדאמר בסמוך לית דחש להא דר' יהודה דאמר שותפות עובד כוכבים חייבת על כן יתכן לפרש דאין לדמות אלא מה שהש"ס מדמה כההיא דבתולה אפי' מקצת בתולים דפ' הבא על יבמתו (יבמות דף נט·) ובפרק אלמנה ניזונת (כתובות דף נז:) מדמה להו לפלוגתא דמקצת כסף ככל כסף דהגהו דמו אהדדי *והא ענין אחר כשנתמעטו בתולים ונשתיירו מקצתם כאילו נשתיירו כולן וכן כסף כתובה *נשאר מקצתם לה מזונות כאילו נשאר כולו ס] ויש הרבה דרשות שאין להשוותן זה אפי' מקצת זה דפליגי ר' אלעזר ורבנן פ' אותו ואת בנו (חולין דף עט:) ופ' הזרוע (שם דף קלב·) ופלוגתא דרבי יהודה בן בתירא ורבנן *אבל נפש ואפי' נשוה ההיא דדמו להך דהכא לא תקשה הא דפסיק הכא דלא כר' יהודה והתם קאמר לית דחש להא דר' שמעון דאמר לא אמרינן מקצת כסף ככל כסף ואדרבה סייעתא דהלכתא כרבנן דבכור מקצת בכור משמע אי לאו כל והתם נמי בתולה מקצת בתולים במשמע עוד י"ל דלא תקשה דר' יהודה אדרבי יהודה משום דסתמא דקרא איירי בסתם בהמה שכן שלהן ואין לעובד כוכבים שותפות בהן הלכך אי לאו כל מוקמי ליה לקרא בכוליה בכור אי נמי משום דכתיב (במדבר ג) כל בכור בישראל ובישראל משמע כוליה כדאמר פרק מצות חליצה (יבמות דף קב.) ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל אבל בעלמא משמע שפיר מקצת*:

רב חסדא אמר דבר שעושה אותה נבלה רבא אמר דבר שעושה אותה טריפה · פ"ק דתמורה (דף יא:) גרים איפכא גבי אומר רגלה של זו עולה ומהגרסות הפוכות היא זו וההיא דהתם עיקר דאמר רב חסדא מודה רבי יהודה בדבר שעושה אותה טריפה רבא אמר בדבר שעושה אותה נבילה רב ששת אמר בדבר שמתה [ג] בו ס'מר מוסיף אדחבריה ובענין זה יתכן דאמר הכא רב הונא אזנו רב חסדא מוסיף טרפה רבא מוסיף נבילה וכה"ג פ' המפלת (נדה כג:) גבי גוף אטום עד ארכובה וחד מוסיף עד טבורו והא דאמר רבא התם *ושטו נקוב אמו טמאה לידה אפי' [נ] גרס רבא במתא לפי שהוא בתר רב חסדא לא קשה דרבא אדרבא התם דאע"ג דושטו נקוב טריפה (וחיה) לא מדמו לחסרון עד ארכובה*):

הא דרב הונא ורב חסדא ורבא לא פליגי · הא פשיטא דרב חסדא ורבא פליגי אלא ה"ק הא דרב הונא לא פליגא אדרב חסדא ורבא:

מ"ש מנפלים · אע"ג דהתם ו] כתב קרא הוה לן למילף מהתם או נפלים נילף משותפות דכתיב כל בכור ונשוה כל הדרשות בענין אחד:

*) [ועי' תוס' סנהדרין עח. ד"ה סטורג]